

NIEUWSBRIEF

Secretariaat:
Verzetsstraat 76
2912 CV Nieuwerkerk a.d. IJssel
Tel. 0180-314870
e-mail: info@hvnweb.nl
Rekening NL89 RABO 0345 2942 03
Oudheidkamer: 's-Gravenweg 6a
(tel. 0180-312228)
RSIN 804092680
Website-adres: www.hvnweb.nl

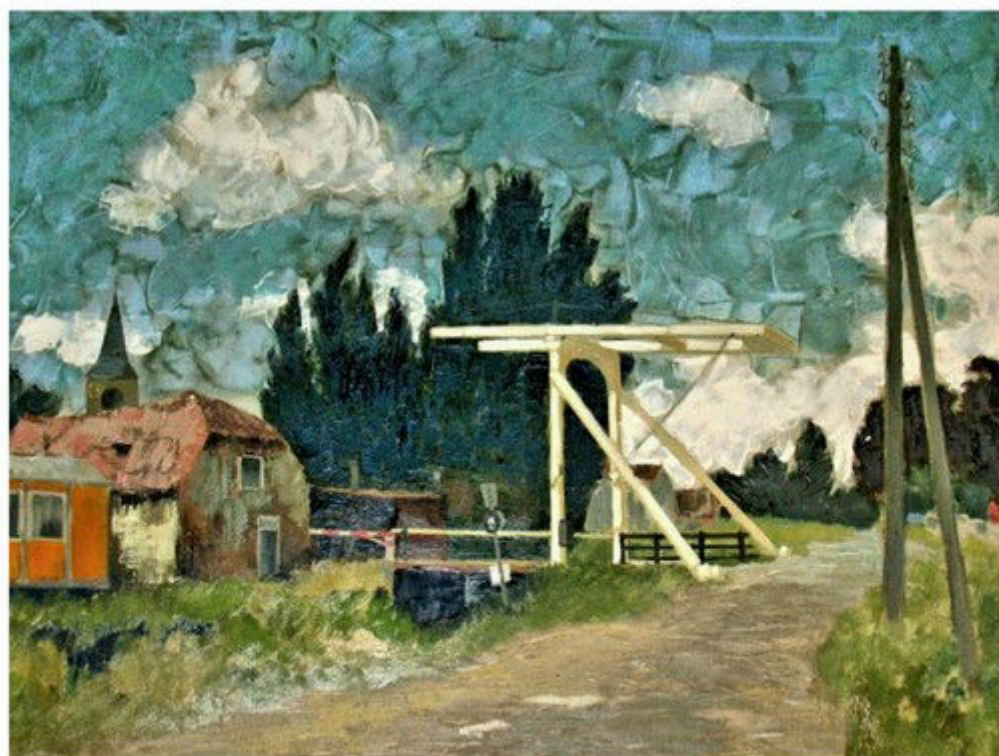
HISTORISCHE VERENIGING

NIEUWERKERK AAN DEN IJSSEL

No 80 - JANUARI 2019

Open zaterdagmiddagen Oudheidkamer (14-17 uur): 4/1, 2/2, 2/3, 6/4, 4/5, 1/6, 6/7, 3/8, 7/9, 14/9 (OMD), 5/10, 1/11

Nico Benschop (Rotterdam 1907-2001), Gele Brug z.j. (ca. 1973), in 2018 van gemeente Zuidplas verkregen en nu in expositie

Filmbeeld van Dick Groenendal van de raadhuisopening in 1988: raadsleden in een hoogwerker met de oude letters van de Kerklaan voor het nieuwe Raadhuis (ook de latere HVN-secretaris).

Eigen jubileumbord en van de gemeente gekregen dank-raadhuisbord uit 1988 van PostduivenVereniging De Reisduif (1934-2018)

VOORWOORD

Deze eerste nieuwsbrief van 2019 bevat weer interessante informatie. Naast een korte toelichting op de in 2018 door Adri den Boer samengestelde expositie 'GEMEENTELIJKE AANWINSTEN 2018' zijn er ook een aantal oude advertenties. Wist u dat er in Nieuwerkerk ook een camping heeft gestaan voor 'rustige gezinnen'? De in deze nieuwsbrief genoemde 'nieuwe aanwinsten' zijn voor u wellicht aanleiding om onze Oudheidkamer weer eens te bezoeken. Ook wordt gewezen op het slechte onderhoud van de Geertruidahoeve, het Essemolenfundament, de historische Wielen in Hitland (restanten van een dijkdoorbraak in 1682) en het hek van de oude begraafplaats. Wij zullen wij dit alles ook in 2019 bij het gemeentebestuur en/of recreatieschap Hitland blijven aankaarten.

Zoals in de vorige nieuwsbrief al was aangekondigd, startte de dakrenovatie van de Oudheidkamer op 10 september en deze zou eind oktober zijn afgerond.

Tijdens de renovatie bleek echter dat ook een groot aantal dakpannen en een stuk van het dakbeschoot moesten worden vervangen. De oplevering is daardoor een behoorlijke tijd vertraagd. Het dak is nu voorzien van een

speciale folie, nieuwe panlatten en nieuwe dakramen. Eefje Molenaar, de beheerder van de Oudheidkamer, werd dagelijks geconfronteerd met de overlast van een dergelijke renovatie, waarbij haar woongenot een aantal weken flink werd aangetast. Alle lof voor haar. Zij heeft veel werk verzet, zowel in de expositieruimte als op het erf van de boerderij.

In het nieuwe jaar zijn alweer nieuwe activiteiten gepland, waaronder een nieuwe expositie: 'INUNDATIE 1944-1945', samengesteld door Johan Knoester, en waarover in deze nieuwsbrief al wat wordt geschreven.

Onze zoektocht naar nieuwe vrijwilligers is beloond. Wij hebben in november Brord van Westing welkom geheten. Ten slotte wens ik u allen namens het bestuur een voorspoedig en gezond 2019.

Met een vriendelijke groet,

Kor van der Glas, 2e voorzitter

BESTUURSZAKEN

GEMEENTESUBSIDIE HVN 2019

B&W besloten, indirect nog naar de Cultuurvisie 2011 en direct naar de HVN-aanvraag (€10.450), tot een voorlopige subsidie voor 2019 van **€9.927** (voorschot 2018: €9.694 + 2,5%). Zeer bedankt, én meer leden blijven er nodig! (De FaceBookgroep *Historisch Nieuwerkerk ad IJssel* van lid Theo Legters passeerde in november de 300 leden, voorbeeldig?)

Het collegeprogramma 2018-2022 voorziet separaat een update van de Cultuurvisie 2011 (afd. Samenleving) en het maken van een Erfgoedvisie (afd. Ruimte). De HVN is zeer geïnteresseerd, ook in de onderlinge afstemming!

KRIJGT ERFGOED PROMINENTE ROL IN COALITIEPROGRAMMA 2022?

In het tijdschrift *Heemschut* van september 2018 werd de gastcolumn gevuld door Antoinette Laan, woordvoerder Cultuur en RO voor de VVD in de Tweede Kamer. Een paar liberale zinnen: *'Ik zie in steeds meer coalitieprogramma's van gemeenten dat erfgoed een prominente rol krijgt. Steden en dorpen willen graag beschermen wat ze hebben en hetgeen ze hebben dan ook graag aan de buitenwereld laten zien. De toeristische mogelijkheden bieden volop kansen!'*

INFORMEER NAAR KOPIJDATUM

Resultaten van onderzoekjes, bijzondere lokale historische foto's en dito Nieuwerkerkse herinneringen kunnen voor deze Nieuwsbrief worden aangeboden.

WELKOM AAN DE NIEUWE LEDEN...

- P. Verburg, Valkendaal 5, 2914 RJ

Werf ook een lid!

FEEST-IDEETJES?

Stel u hebt iets te vieren. De HVN biedt u als lid of donateur een rondleiding in de Oudheidkamer aan (€20 per uur plus evt. koffie/thee). Informatie en afspreken bij de 2^e voorzitter, Kor van der Glas.

WISSELEXPOSITIES

OUDHEIDKAMEREXPOSITIE 'GEMEENTELIJKE AANWINSTEN 2018'

De tentoonstelling 'GEMEENTELIJKE AANWINSTEN 2018' is tot begin maart op de stalzolder te zien! (Hoewel er al veel exemplaren weg zijn, is het Nieuwerkerkse bestuurlijke boek *Lokvogels & windvanen* nog gratis mee te nemen!)

Onder de door wethouder Daan de Haas in september getekende 'toevertrouwakte' hoort ook professionele kunst. Daarbij zit het voorop afgebeelde schilderij uit laatstelijk de raadhuishal. Op Nieuwsbrief 51 werd in 2009 ook het even oude Zuidplaspolderschilderij van **Nico Benschop** afgebeeld, dat gemeentesecretaris Jacob van Bochoven in 1973 bij zijn afscheid kreeg.

Er zit ook een schilderij uit 1980 bij van **Hans van Helden**, en wel van het oude station met de korte naam 'Nieuwerkerk' (1909, gesloten 1935), bij het schilderen het kantoor van de Nieuwerkerkse dienst Gemeentewerken. In 2014 had de Oudheidkamer een expositie 'Nieuwerkerk aan den IJssel 25 jaar geleden' met 36 van Rob Stolk geleende tekeningen van Hans van Helden uit 1989, gemaakt voor een kalender die nooit uitkwam! Die opening was trouwens door Van Helden en Stolk! En stond op Nieuwsbrief 52 (2009) al geen schilderij van de steenplaats Klein Hitland van rond 1975 door Hans van Helden? Ook dat object was toen nog eigendom van de gemeente.

Tekeningen waren er ook bij! Bijvoorbeeld het oude station (ook uit het tijdperk van Gemeentewerken), voor f750 getekend door **Gerrit van Erkel** uit toen de Van Beethovenlaan.

Ook is er een prent van het oude Raadhuis van 1928, door een onbekende voor een onbekende prijs getekend. (Op die plek aan de Kerklaan kwam daarna de Sint Josephkerk.) Op de balustrade van het balkon staan de letters RAADHUIS, nu in HVN-bezit en ook geëxposeerd! De 'signatuur' linksonder op deze tekening lijkt op 'NadIJ'... Gezien onder andere de voordeur en de dakkapel is de tekening van tegen 1988. In tegenstelling tot toen lijkt er nu geen afscheidskunst met het oude raadhuis gemaakt!

Mooi is ook de film van de raadhuisafbouw en -opening van 1988 van **Dick Groenendal**: op open middagen en op de website fragmentarisch te bekijken! Er is meer te zien dan dat raadsleden in een hoogwerker de oude letters van de Kerklaan op het nieuwe Raadhuis aan het plein aanbrachten (zie binnenkaft voorin). Minister van Binnenlandse Zaken Cees van Dijk (CDA) verrichtte de eigenlijke opening met een aarzelend pistoolschot.... Hoe zal dat nú gaan??

VOLGENDE EXPOSITIE: 'INUNDATIE 1944-1945'

Op de Open Middag van 6 april start op de stalzolder in de Oudheidkamer een nieuwe expositie over de lichte Duitse inundatie van 75 jaar geleden, in 1944 en 1945. Doel was om de geallieerden tegen te houden. (In de nacht van 8 op 9 februari 1944 besliste Adolf Hitler dat de vele inundaties moesten beginnen en wel '*in der zahmen Art*'.) Johan Knoester is er al druk mee bezig.

Op deze foto prijkt in het nat de intussen afgebroken boerderij van de familie Van Wageningen aan de Parallelweg-zuid ter hoogte van de Verbindingsweg. (De inundatie en ook deze foto komen al voor in het boekje *Van Cortlant tot Zuidplaspolder* uit 1981.)

Een in opdracht van Schieland in de zomer van 1944 gemaakte aquarel van de Rotterdamse schilder Willem Strörmann (1899-1961) van deze boerderij komt voorop Nieuwsbrief 81. Dat naast een strook in de Zuidplaspolder ook de Kortland- en Kleinpolder (nu 'Hitland-noord') werd geïnundeerd is voor trouwe Oudheidkamerbezoekers bekend. In de koffieruimte hangt er boven de deur naar Eefje Molenaar een aquarel van de Nieuwerkerker Piet de Graaff van! Ook die plaat komt weer in de volgende Nieuwsbrief te staan. (Hij stond in 2014 al voorop Nieuwsbrief 65.) Tot 28 januari is er in Rotterdam de expo *Boymans in de Oorlog* met ook al een schilderij *Inundatie 1944*, van Henk Chabot uit Bergschenhoek, werkend aan de Rotte. Ga daar kijken, ook voor meer dingen!

BATAVIER-EXPOSITIE 'RAADHUIS 1988-2018'

In de (verplaatste) vitrine in de koffiekamer in de Batavier is de HVN-expositie '**Raadhuis 1988-2018**' opgesteld. Onder andere prijkt daarin een los nummer van *Het Kanaal* met de kop 'Natte openingsceremonie'. Deze tentoonstelling blijft staan tot de oplevering van het volgende gemeentehuis, volgens www.zuidplas.nl nog steeds per 1 mei 2019. Tot die tijd is ook van dáár het Nieuwerkerkse boek *Lokvogels & windvanen* nog gratis mee te nemen (zolang de voorraad strekt!).

Overwogen wordt om daarna in deze vitrine aandacht te besteden aan '100 jaar Vrouwenkiesrecht', al kreeg dat in Nieuwerkerk aan den IJssel in passieve zin pas laat gevolgen: Bep Bier-Reitsma van de VVD kwam in 1953 als eerste vrouw in de raad.

HVC-EXPOSITIE MET HVN-SCHOOLPLATEN

Vijf normaal niet-geëxposeerde schoolplaten uit de HVN-collectie zijn uitgeleend voor de HVC-scholenexpositie 'Van inktpot tot iPad'. Zie www.hvc-capelle.nl.

OUDHEIDKAMERCOLLECTIE

EERDERE AANWINST: FOUT WAPEN UIT NIEUWERKERKS RAADSZAAL

Het gemeentewapen van Naaldwijk was verwant aan dat van Nieuwerkerk aan den IJssel. Beide nu opgeheven gemeenten hadden in de Middeleeuwen als eigenaren leden uit het geslacht Van Naaldwijk. Nieuwerkerk had op zilver een puur rode leeuw. Naaldwijk had op zilver een rode leeuw met een blauwe tong en dito nagels. (Ook op de wapendiploma's van 1816!) De HVN kreeg in 2018 een sjeik ingelijst geborduurd wapen, nog uit de raadszaal aan de Kerklaan. Hoewel achterop het object staat dat het was bedoeld als het wapen van Nieuwerkerk aan den IJssel was het gezien de 'tong van lazuur' van de leeuw het wapen van Naaldwijk. **Zie het gekleurde binnenkaft achterin!**

Teun den Ouden liet het wapen in 1993 wel correct knopen, zo toont een andere kleurenfoto daar. In het eerste kwartier van het wapen van Zuidplas komt de Nieuwerkerkse rode leeuw ook goed voor. (Zie achterop deze Nieuwsbrief.)

In het wapen van Westland prijkt de (gehalveerde) Naaldwijkse rode leeuw met die blauwe tong ook correct!

Om het toch nog lastiger te maken: de HVN-secretaris vindt in Glas 6 (uit 1571) van de Goudse Sint-Jan het wapen met het onderschrift *Naeldwijk* puur Nieuwerkerks. Dat geldt ook het dito wapen-in-drievoud op de tabbaard (toga) van de graaf van Arenberg in datzelfde raam!

Aan de rode leeuw op beide mankeert het Naaldwijkse blauw! (De graaf was gehuwd met Nieuwerkerks én Naaldwijks ambachtsvrouw Margaretha van der Mark, een nazaat van de Van Naaldwijks. Het echtpaar stond pal naast Philips II en de graaf sneuvelde in 1568 bij Heiligerlee ook aan zijn kant.) Ga echt zelf eens kijken en oordelen!

UIT DE AANWINSTEN SINDS SEPTEMBER

- Van lid Dik Speksnijder kregen we een *tegelpan (leipan)* voor bescherming van ondergrondse leidingen, al begrepen we dat daarvoor in Nieuwerkerk zeker ook wel ijsselstenen werden gebruikt!
- Verder gaf hij een *Pactonspeldje* en veel *waardevolle paperassen*. Deze paperassen zijn deels in de Oudheidkamer behouden en zijn deels verhuisd naar het streekarchief. Gereformeerde stukken en zelfs een kaart 'Hervatting Electriciteitslevering' uit juli 1945 uit een meterkast zaten erbij!
- Van mevr. Van Rumpt-de Koning kregen we onder meer een *Gouds Goede-waagen-jubileumtegeltje 1898-1938* van de jubilerende Kon. Wilhelmina.
- Van een verzamelaar verwierven we dit afgebeelde zeldzame *speldje van De Zwaan* uit de Dorpsstraat. Noemde de familie De Jong zich na hun komst (1954) een Bondshotel (zie het suikerzakje verderop in dit nummer): op dit speldje noemde eigenaar Wim de Jong zijn 'tent' een dancing.

De website www.suikerzak.eu geeft van deze zaak vier latere suikerzakjes met een zwaan op een uithangbord. Op de laatste, roodgedrukte, uit 1970 is De Zwaan ook een *'Kippenrestaurant, Pan-nenkoekenhuis tevens Chin. Ind. Res-taurant'*. (Voor dat lokaal eerste afhaal-restaurant voerde een Chinese dame met haar zoon de scepter.)

Na vertrek van de familie De Jong in 1977 werd het alleen een chinees restaurant, en dat is nog steeds zo.

De Oudheidkamer had van De Zwaan al meer, onder andere keramische zwanen, een geschenkje als je er je trouwfeest vierde....

- De postduivenvereniging *De Reisduif* schonk bij haar opheffing diploma's uit 1930(!) en 1934, een boekje met eigendomsbewijzen van duiven en duivenklokken met haar naam. Verder kwam er een ingelijst *palenplan* met schenkersnamen van het zelfgebouwde verenigingspand aan de Pr. Irenestraat dat PvdA-wethouder Scholten op 2 juli 1980 opende. Daarvóór zat men in een pandje achter café *l'Espérance* (Honkoop) aan de 's-Gravenweg. Ook kregen we ingelijste ledenfoto's van 2015.
- Keramische aanwinsten van *De Reisduif* waren een *jubileumwandbord van 1969*, een *kop-en-schotel* van het 50-jarig bestaan én een *dankbord* dat men van de gemeente kreeg bij de Raadhuisopening van 1988, zie voorin!

- Uniek was de alerte gift van een *versteld vloerkleed* door buurvrouw Rianne Berger die bij het dakherstel in september van haar huurzoldertje tevoorschijn kwam. Het kleed, weleer van de familie Molenaar, was zuinig hersteld met meelvoorzakken met daarop nog gedrukte letters.

Het gaat om de afkorting N A/D Y en een fragment van de naam A. Vente. Een boerendochter aan wie we dit lieten zien: *'Ik herken dit wel, boeren zagen overal mogelijkheden, weggooiën is moeilijk. Daardoor is het ook moeilijk om te 'ontspullen', en is iedereen blij als hij of zij het naar jullie kan brengen, want dan hoeft het niet te worden weggegooid.'*

Een kleedfragment hangt intussen in de eerste hooiberg bij de maalderijspullen.

- Van Wouter de Ruiter kregen we een echt lokale bokkenkar.
- Mevr. Franken-Voordijk gaf een souvenirvaasje met het (oude) station 'Nieuwerkerk'.

Bij uitgever Thoth verscheen voor €19,95 van Ko Blok

STREEKARCHIEF VERRIJKT MET BOEK UIT 1780 VAN NIEUWERKERKSE DOMINEE G. KUIPERS

In november kocht de Stichting Vrienden van Archief & Librije op een internetveiling voor het Goudse streekarchief een daar mankerend boek uit 1780.

Dat mankeren was ondanks het feit dat het was opgedragen aan het Goudse stadsbestuur als ambachtsheren van Nieuwerkerk! Het werk met meer dan 400 bladzijden en drie kopergravures kwam nu uit België.

Het boek *'Reis naar de legerplaats van den Grooten Emir, en beschrijving van de zeeden en gewoonten, der woestyn bewoonende Arabieren. Door den Ridder D' Arvieux'* is uit het Frans vertaald en met aantekeningen vermeerderd door G. Kuipers, predikant van de dorpskerk te Nieuwerkerk aan den IJssel en wonend in de pastorie aan de Dorpsstraat! Het boekwerk komt met titelpagina al voor in het in 1973 door Mieke en Adri den Boer geschreven boekje *'Met veel volcx in vreugt'* over de dorpskerk. (Adri raadpleegde toen het exemplaar bij de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag.)

VORIGE HVN-NIEUWSBRIEF HAALDE WEL TWEE KRANTEN

Als eerste werd in *Hart van Holland* de foto van Sijko Veninga voor het nieuwe Raadhuis van 1988 met de Nieuwsbrief als vermelde bron overgenomen.

In de editie Rotterdam-Oost van het *AD* van 21 september 2018 stond een mooi interview van Johan Knoester en Kor van der Glas met als (wat vergeaande) *AD*-kop: **'Historische wielen zijn weg'**. Voor de auteur, HVN-lid Peter Schilthuizen, gaf de Nieuwsbrief de inspiratie voor de bijdrage. De HVN-bestuurders staan op de foto voor een met riet volgegroeid wiel van 1682. **'De historische vereniging gaat bij het recreatieschap aandringen op spoedig onderhoud en herstel'**, aldus een zin, en dat aandringen komt nog. Zie overigens de website www.parkhitland.nl. *'In het gebied zijn ook een paar specifieke elementen uit het verleden terug te vinden, zoals bijvoorbeeld de Steenovens, veenputten en 'de Wielen' uit het oude polderlandschap.'* Men negeert in de tekst de wielen tenminste niet, zoals wèl de molenfundamenten!

MOOIE PUBLICATIES VOLOP...

...liggen er op de balie in de koffiekamer van de Oudheidkamer te wachten, grotendeels nog gratis ook! Neem ze mee, ook om er leden mee te winnen.

HISTORALIA

SCHIP 'TWEË GEBROEDERS' VERNOEMD IN WOONCOMPLEX

Het Nieuwerkerkse bedrijf Stebru ontwikkelt op de vroegere Rabobanklocatie een wooncomplex met een naam naar de lokale historie: 'De Twee Gebroeders'. Het was (zonder DE) de naam van het schip dat Arie Evegroen in 1953 tegen de dijk moest zetten. Het was de tweede naam van dit schip. Toen het nog van Leen Boer was heette het naar zijn moeder 'Gerrigje Adriana' (Twigt). Nieuwsbrief 78 bevat op de binnen-voorpagina een foto van een model daarvan!

VAN SPREEUWENHOEK(BEWONERS) BLEEF VEEL BEWAARD... (2)

In het vorige nummer werd van een verzamelend lid een briefkaart uit 1884 afgebeeld waarop huize Spreeuwenhoek volgens de adressering lag 'te Nieuwerkerk a/d IJsel bij Rotterdam'. Een ander verzamelend lid reageerde hierop. Hij deed dat met een plaatje van een in 1900 vanuit Nieuwerkerk verzonden kaart naar Spreeuwenhoek, waarop nu wèl Ouderkerk a/d IJsel als woonplaats daarvan werd aangegeven. Mademoiselle (!) G.W. Mijnlieff was de op 29 augustus 1889 geboren en naar haar moeder vernoemde Gerardina Wilhelmina, dochter van steenfabrikant Arie Mijnlieff en van zijn eega Dien Jorissen. Sjiemk volk!

HONDERD JAAR GELEDEN...

...stond onder ...

Vlakbij het tenniscentrum, beschreven in de voorlaatste Nieuwsbrief, was er ook nog een camping (hieronder advertenties uit het rode dagblad *Het Vrije Volk* van 1970 en 1972). Bij de trap naar de werkzolder van de Oudheidkamer hangt een luchtfoto van beide! De familie Hartmans had dit terrein sinds 1920. Carel Arnoldus Hartmans (1921-2004) startte er in de jaren vijftig het hoenderpark 'Hollands Glorie', sinds 1964 omgetoverd tot een camping. Ene Kempers was zijn opvolger. Op 10 juni 1995 stond van camping Essepolder nog in de *Goudsche Courant* dat men was gestopt met huisvesting van Polen. ('*We hebben ze vorig jaar wel gehad.*') Na verkoop stelde de raad in 2006 graag een bestemmingplan met de historiserende naam Villapark Essesteijn vast. (In Voorburg was al een wijk met die dáár ècht-historische boerderijnaam!) **Stein** is een Germaans woord met de betekenis 'steen'. Terzijde: ook bouwplannen aan de toekomstige Gansdorperdijk zijn weer actueel. Kan en moet het percentage miljonairs aan de 's-Gravenweg nog verder omhoog...?

CAMPING ESSE-POLDER.
Enige rustige standpl. té h.
voor moderne tour- of stacaravans. Alleen rustige gezinnen. Dicht bij R'dam en Den Haag. Hartmans, 's-Gravenweg 42, Nieuwerkerk a. d. IJssel. VZ30

Te koop CARAVAN SPRITE COUNTRYMAN. Vaste prijs f 2400. Te bezichtigen: Camping Hartman, 's-Gravenweg 42, bij Nieuwerkerk a.d. IJssel. Te bevr. tel. 010-129768.

Advertenties uit de rode krant Het Vrije Volk van 26-5-1970 en 11-8-1972

Camping ESSE-POLDER, 's-Gravenweg 42, ca. 1970 (coll. SAMH)

De HVN-secretaris nam op verzoek deel aan een groep¹⁴

BOS NIEUWERKERK 1973-2018

Bos Nieuwe-

'Boerderij met dwars, gepleisterd woongede-

AANWINSTEN 2018

De HVN wordt financieel gesteund door:

- *gemeente Zuidplas* (en komt met bijdragen en links voor op de gemeentelijke websites www.zuidplas.nl en www.zuidplaspasgewoongrenzeloos.nl)

Autobedrijf Van Reeuwijk

Makelaar Lagendijk

Leefgoed De Olifant

Restaurant De Rode Leeuw (Capelle a/d IJssel)

Venrooy tandtechniek

TUINPLANTENCENTRUM
Van der Dussen

Tuinplantencentrum Van der Dussen

Hoogerwaard Advies & onderhoud

Bos Nieuwerkerk Schoorsteenbouw

Vormgeving en fotobewerking:

Mieke den Boer-Snoei

Oplage: 300